

УДК 378.147:94(477)"1917/1921":004.92

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.20121526>

**Інноваційні підходи до візуалізації історичних даних у процесі
викладання подій 1917–1921 років**

Добрунова Людмила Едуардівна,

доцент, кандидат історичних наук, доцент кафедри української філології та історії, Навчально-науковий інститут міжнародних відносин, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, просп. Науки 9А,
Харків, 61166, Україна,

liudmyla.dobrunova@hneu.net, <https://orcid.org/0000-0002-1222-4082>

***Анотація.** Інтенсифікація цифрових технологій у гуманітаристиці зумовлює суттєве оновлення методів викладання історичних дисциплін, зокрема через активне упровадження інструментів візуалізації даних. У сучасному освітньому процесі актуалізується потреба у таких формах подання історичної інформації, які забезпечують її наочність, структурованість і аналітичну доступність для здобувачів освіти. **Мета** дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні та практичному аналізі інноваційних підходів до візуалізації історичних даних у процесі викладання подій 1917–1921 років, особливо у визначенні їхнього дидактичного потенціалу для підвищення ефективності історичної освіти. **Методи.** У роботі застосовано міждисциплінарний підхід, що поєднує методи історичного аналізу, педагогічного моделювання, контент-аналізу навчальних матеріалів та елементи цифрової гуманітаристики. Використано порівняльний метод для зіставлення традиційних та цифрових способів подання історичних даних. **Результати.** Визначено, що використання візуалізації історичних даних істотно підвищує рівень засвоєння навчального матеріалу, сприяє формуванню системного бачення подій та розвитку*

аналітичного мислення здобувачів освіти. Візуальні інструменти дають змогу репрезентувати події 1917–1921 рр. як динамічний процес із чітко окресленими хронологічними, просторовими та соціально-політичними зв'язками. Виявлено, що найефективнішими є комбіновані форми візуалізації, які інтегрують картографічні, хронологічні та статистичні дані в єдину аналітичну систему.

Висновки. *Інноваційні підходи до візуалізації історичних даних є важливим чинником модернізації історичної освіти. Вони не замінюють традиційні методи викладання, а доповнюють їх, забезпечуючи глибше розуміння складних історичних процесів. Перспективним є подальше упровадження цифрових платформ та інтерактивних середовищ навчання, що інтегрують великі масиви історичних даних в освітній процес. Це забезпечить підвищення якості історичної освіти та розвиток цифрової компетентності здобувачів.*

Ключові слова: *цифрова гуманітаристика, історична освіта, візуальна аналітика, навчальні технології, події 1917–1921 рр., інтерактивні карти, історичні дані.*

Innovative approaches to visualizing historical data in the process of teaching the events of 1917–1921

Liudmyla Dobrunova,

Associate Professor, Candidate of Historical Sciences, Department of Ukrainian Philology and History, Educational and Scientific Institute of International Relations, Kharkiv National University of Economics named after Semyon Kuznets, 9A Nauky Ave., Kharkiv, 61166, Ukraine,
liudmyla.dobrunova@hneu.net, <https://orcid.org/0000-0002-1222-4082>

Abstract. *The intensification of digital technologies in the humanities requires a significant update of the methods of teaching historical disciplines, in particular through the active implementation of data visualization tools. In the modern educational process, the need for such forms of presentation of historical information, which ensure its clarity, structure and analytical accessibility for those seeking*

education, is being actualized. The **purpose of the study** is the theoretical justification and practical analysis of innovative approaches to the visualization of historical data in the process of teaching the events of 1917–1921, as well as determining their didactic potential for increasing the effectiveness of historical education. **Methods.** The work uses an interdisciplinary approach that combines methods of historical analysis, pedagogical modeling, content analysis of educational materials, as well as elements of digital humanitarianism. A comparative method was used to compare traditional and digital ways of presenting historical data. **Results.** It has been established that the use of visualization of historical data significantly increases the level of assimilation of educational material, contributes to the formation of a systemic vision of events and the development of analytical thinking of students. Visual tools enable the representation of the events of 1917–1921 as a dynamic process with clearly defined chronological, spatial and socio-political connections. Combined forms of visualization that integrate cartographic, chronological and statistical data into a single analytical system have been found to be the most effective. **Conclusions.** Innovative approaches to the visualization of historical data are an important factor in the modernization of historical education. They do not replace traditional teaching methods, but complement them, providing a deeper understanding of complex historical processes. Further implementation of digital platforms and interactive learning environments that integrate large arrays of historical data into the educational process is promising. This will improve the quality of historical education and develop students' digital competence.

Keywords: digital humanities, history education, visual analytics, educational technologies, events of 1917–1921, interactive maps, historical data.

Постановка проблеми. Викладання історії періоду 1917–1921 років вирізняється підвищеною складністю, зумовленою багатошаровістю подій, множинністю політичних діячів, частою зміною влади, воєнними конфліктами та паралельними процесами державотворення в Україні.

Це робить означений період водночас змістовно насиченим і методично складним для засвоєння. Значна кількість фактів, політичних трансформацій і

суперечливих історичних інтерпретацій ускладнює формування у здобувачів освіти цілісного уявлення про логіку революційних процесів та їхнє значення для становлення української державності.

У сучасних умовах основним завданням історичної освіти є не лише передавання фактологічного матеріалу, а й формування глибокого розуміння взаємозв'язків між подіями, їхньої причинно-наслідкової зумовленості та просторово-часової динаміки. Особливого значення набуває розвиток історичного мислення, здатності до аналізу джерел, порівняння різних історичних позицій і критичного осмислення суспільно-політичних процесів. Проте традиційні підходи до викладання, орієнтовані переважно на лінійний текстовий виклад, не завжди забезпечують цілісне сприйняття історичного процесу, оскільки складні історичні явища часто залишаються фрагментарними у свідомості здобувачів освіти.

Відповідно до цього саме розвиток цифрових технологій забезпечує оновлення методики навчання історії. Інтерактивні карти, цифрові хронології, інфографіка, мережеві схеми та мультимедійні реконструкції сприяють більш наочному, структурованому й доступному викладу складної історичної інформації, активізують пізнавальну діяльність здобувачів освіти та поглиблюють розуміння історичних процесів. Крім того, візуалізація дає змогу не лише відобразити послідовність подій, а й показати взаємозв'язки між політичними силами, територіальні зміни та динаміку революційних процесів, що особливо важливо для вивчення подій 1917–1921 років.

Необхідність такого підходу підтверджується і нормативно-правовими документами України, зокрема законами «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про повну загальну середню освіту» та наказом МОН № 1072 від 30.07.2024 р. «Про затвердження концептуальних засад реформування історичної освіти в системі загальної середньої освіти». Ці документи визначають стратегічний курс на цифровізацію освіти, оновлення змісту навчання та упровадження інноваційних педагогічних технологій, особливо у межах інтегрованого курсу «Історія».

Водночас ефективне застосування візуалізації історичних даних потребує системного підходу, що передбачає підвищення цифрової компетентності

педагогів, розроблення відповідного методичного забезпечення, адаптацію навчального контенту до візуальних форматів, організацію рівного доступу до цифрових ресурсів та формування у здобувачів освіти критичного ставлення до візуалізованої інформації. Без належного науково-методичного супроводу цифрові інструменти можуть залишатися лише технічним доповненням, не реалізуючи свого повного освітнього потенціалу.

Отже, проблема полягає у необхідності удосконалення методики викладання історії періоду 1917–1921 років через цілеспрямоване використання сучасних засобів візуалізації історичних даних.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні наукові розвідки демонструють сталий інтерес до цифровізації освіти та упровадження інноваційних технологій у викладання історії, що зумовлено як теоретичними, так і практичними потребами підвищення ефективності освітнього процесу. Зокрема, значення цифрових технологій для розширення доступу до історичних джерел, оптимізації навчання та розвитку аналітичного мислення здобувачів освіти обґрунтовують М. Москалюк та А. Лень [1].

Трансформаційні процеси історичної освіти в умовах глобалізації розглядає Ю. Дмитров, що має значення для оновлення змісту навчальних курсів [2].

На цьому тлі розроблення теоретико-методологічних засад використання інноваційних технологій у навчанні історії здійснюють В. Михайлюк, С. Марченко, Т. Іванова та О. Гевко, доводячи ефективність цифрових інструментів у підвищенні мотивації та якості засвоєння історичного матеріалу [3; 4].

Окремий напрям становлять дослідження мультимедійних і візуальних технологій. Так, на ролі мультимедіа та візуалізації у формуванні історичного мислення акцентують А. Гриценко [5; 6] та О. Горпинко [7].

Водночас ефективність інфографіки та мультимедійних презентацій як засобів підвищення засвоєння навчального матеріалу доводять Т. Ткаченко, Т. Соловйова, О. Ткаченко та М. Клепар, К. Кузнєцова, О. Нич, обґрунтовуючи практичну роль візуальних засобів у навчанні [8; 9].

Крім того, перехід до цифрових ресурсів у викладанні історії, який є важливим для модернізації освітнього середовища, розглядають Л. Козлова [10], Н. Ічанська та Д. Єрьомченко [11].

Узагальнюючи, питання упровадження інтерактивних та ігрових технологій в історичну освіту вивчають І. Лаврова, О. Сараєва та О. Гринь, акцентуючи на їхньому впливі на мотивацію здобувачів освіти [12; 13].

Отже, загальний аналіз наукових джерел засвідчує наявність суттєвого дослідницького розриву у сфері комплексного використання інноваційних підходів до візуалізації історичних даних, що зумовлює необхідність подальшого теоретичного осмислення застосування інноваційних технологій у процес викладання історії.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри активний розвиток цифрової гуманітаристики та зростання інтересу до використання візуалізаційних технологій в історичній освіті, проблематика їхнього системного застосування у викладанні подій 1917–1921 років залишається недостатньо опрацьованою. У наявних дослідженнях переважає або загальнотеоретичний рівень осмислення цифрових інструментів, або опис окремих практик їхнього використання без формування цілісної дидактичної моделі. Зокрема, недостатньо розкрито питання інтеграції різних типів візуалізації історичних даних – хронологічної, просторової (картографічної), структурно-аналітичної та мережевої – у межах єдиного підходу до навчання. Така фрагментарність знижує ефективність використання цифрових засобів в освітньому процесі, оскільки не забезпечує цілісного відтворення складних історичних процесів і взаємозв'язків між ними.

Окремою нерозв'язаною проблемою є методологічне обґрунтування меж застосування цифрових візуалізацій у гуманітарному знанні. У частині публікацій цифрові інструменти розглядаються переважно як ілюстративний ресурс, тоді як їхній аналітичний потенціал, здатний сприяти інтерпретації історичних даних, залишається нереалізованим. Це створює ризик спрощення історичних процесів та втрати їхньої контекстуальної складності. Одночасно потребує поглибленого вивчення проблема обмеженості та нерівномірності

емпіричної бази для створення навчальних візуалізацій. В окремих наявних цифрових ресурсах не враховано регіональні особливості подій 1917–1921 років або ґрунтується на неповних чи розрізнених джерельних масивах, що ускладнює їхнє використання в освітньому процесі.

Таким чином, окреслені аспекти засвідчують потребу подальшого теоретичного й методичного розроблення цієї проблематики та підкреслюють наукову й прикладну значущість запропонованого дослідження у контексті модернізації історичної освіти.

Формулювання цілей статті (визначення завдання). Метою дослідження є обґрунтування педагогічного потенціалу цифрових візуалізаційних інструментів у викладанні історії, зокрема для осмислення складних історичних процесів періоду 1917–1921 років та визначення їхнього впливу на підвищення якості навчання й розвиток аналітичного мислення здобувачів освіти.

Відповідно до мети дослідження визначено такі завдання:

проаналізувати сучасні наукові підходи до використання візуалізації в історичній освіті;

схарактеризувати основні типи візуалізаційних інструментів, які застосовуються у викладанні історії;

виявити можливості інтеграції хронологічних, картографічних та аналітичних форм подання історичних даних у єдину навчальну модель;

оцінити дидактичну ефективність використання цифрових технологій у засвоєнні складних історичних процесів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Українська революція 1917–1921 років – це епоха, що увійшла в історію України як один із найскладніших і багатовимірних періодів. Вона була позначена надзвичайною динамікою політичних процесів, затятою боротьбою за право на власну державу, постійною зміною владних структур, динамічними територіальними трансформаціями та значним впливом міжнародної політики. Унікальність цього часу полягає у тому, що одночасно розгорталися процеси становлення державності, збройні протистояння та глибокі соціально-політичні зрушення. Це створює складну,

багатогранну картину історичної дійсності, яка вимагає особливого підходу для її повного осмислення, особливо у контексті вивчення історії. За таких умов традиційні методи навчання, основані на роботі із текстами, виявляються обмеженими. Вони часто призводять до того, що значна кількість фактичного матеріалу (дати, події, імена видатних діячів) засвоюється уривчасто, без глибокого розуміння причинно-наслідкових зв'язків та системного бачення історичного процесу.

У зв'язку з цим особливої актуальності набуває використання інноваційних підходів до візуалізації історичних даних, які дають змогу репрезентувати складні процеси у структурованій і наочній формі. Застосування візуалізаційних засобів сприяє не лише кращому запам'ятовуванню інформації, а й формуванню системного бачення історичного процесу, розумінню його динаміки та внутрішньої логіки розвитку. Це зумовлює глибше аналітичне осмислення подій Української революції та підвищення якості історичної освіти загалом. Так, в освітньому середовищі візуалізація розглядається як ефективний дидактичний інструмент, що сприяє структуруванню історичного матеріалу, полегшенню сприйняття складних процесів та виявленню причинно-наслідкових зв'язків. Застосування візуальних форм подання інформації активізує пізнавальну діяльність здобувачів освіти, стимулює розвиток критичного мислення та формування цілісного історичного бачення. Крім того, сучасні технології у викладанні історії забезпечують перехід від пасивного засвоєння знань до активної пізнавальної діяльності, у межах якої здобувач освіти є не лише споживачем інформації, а й дослідником історичного процесу [3, с. 126]. Це особливо важливо під час вивчення подій 1917–1921 років, адже саме дослідницький підхід обґрунтовує суперечливість політичних рішень та багатоваріантність історичного розвитку. Особлива увага під час навчання історії приділяється переходу від лінійного викладу до багатовимірної демонстрації, що відповідає сучасним освітнім тенденціям. Відповідно, акцентовано на міждисциплінарності, що інтегрує досягнення педагогіки, когнітивної психології та цифрових гуманітарних наук.

Така методика створює підґрунтя для формування інноваційних освітніх практик, орієнтованих на поглиблене й системне осмислення історичних подій і процесів, особливо складних етапів історичного розвитку. У цьому контексті особливого значення набуває використання мультимедійних технологій, які забезпечують інтеграцію текстової, аудіальної та візуальної інформації. Синтез різних каналів подання навчального матеріалу сприяє підвищенню рівня його сприйняття, кращому розумінню змісту та формуванню стійкої пізнавальної мотивації здобувачів освіти [14, с. 617]. Аргументованість цього положення полягає у тому, що історичний матеріал, запропонований здобувачам лише у формі тексту, часто втрачає просторовий та динамічний складники. Без використання інтерактивних карт складно усвідомити масштаби військових кампаній, зміну територіального контролю або вплив зовнішніх сил на українські землі. Саме картографічна візуалізація дає змогу показати історичний процес не як сукупність ізольованих фактів, а як часово-просторову динаміку подій, що істотно підвищує рівень його осмислення. У поєднанні з мультимедійними засобами це забезпечує перехід від механічного запам'ятовування до глибшого розуміння навчального матеріалу, оскільки інформація сприймається комплексно та у різних формах.

Водночас інноваційні технології у викладанні історії виконують не лише інформаційну, а й аналітичну функцію, адже створюють підґрунтя для моделювання історичних процесів, виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формування цілісного уявлення про історичний розвиток [15, с. 124]. Це є значущим для вивчення революційної доби, коли одночасно діяли кілька центрів влади, а політична ситуація змінювалася надзвичайно швидко. Використання інфографіки, мережесхем та цифрових архівів сприяє аналізу взаємозв'язків між політичними діячами, державними інституціями та суспільними процесами: візуальне моделювання дипломатичних зв'язків Української Народної Республіки (УНР) із державами Антанти або Центральними державами дає змогу глибше зрозуміти міжнародний вимір революції. Таким чином, цифрові інструменти є не лише засобом подавання інформації, а й інструментом наукового пізнання.

Крім того, події 1917–1921 років безпосередньо пов'язані із наслідками Першої світової війни, розпадом імперій та формуванням нової політичної карти Європи. Без цього міжнародного контексту неможливо повноцінно пояснити причини поразки українських визвольних змагань або складність дипломатичного становища УНР [2]. Для здобувачів освіти саме візуалізація через геополітичні карти, міжнародні схеми впливу та часові синхронізації подій забезпечує осмислення Української революції не як локального явища, а як частини масштабних європейських трансформацій.

Отже, сучасні педагогічні технології у викладанні історії виконують багатогранну функцію, що виходить за межі простої трансляції знань. Вони орієнтовані на формування історичної свідомості, громадянської відповідальності та навичок критичного осмислення інформації. Цей аспект набуває особливої актуальності при вивченні подій 1917–1921 років, де складність політичних процесів та множинність історичних інтерпретацій вимагають від здобувачів освіти не пасивного засвоєння запропонованого оцінювання, а й активного аналізу джерел, порівняння фактів та формування власних аргументованих висновків. Такий підхід обґрунтовано тим, що у періоди суспільно-політичних трансформацій соціальні запити суспільства значною мірою визначають напрями інтерпретації інформації, а якість її подання залежить від професіоналізму, дотримання етичних принципів та критичного аналізу змісту. У цьому контексті візуалізація історичних даних є не лише засобом наочності, а й важливим інструментом протидії спрощеним або маніпулятивним історичним наративам. Таким чином, інноваційні засади візуалізації перетворюються на повноцінний механізм формування сучасної історичної культури, який забезпечує поглиблене розуміння подій 1917–1921 років та їхнього значення для становлення української державності.

Додатково, реалізація цього підходу конкретизується через відповідну структурну інтеграцію новітніх засобів візуалізації історичних даних у процесі викладання цього періоду. Вона охоплює комплексне поєднання цифрових ресурсів (онлайн-платформи, електронні архіви, цифрові бібліотеки), візуалізаційних методів (таймлайни, інфографіка, діаграми) та інтерактивних

технологій (інтерактивні карти, віртуальні реконструкції, 3D-моделювання), що загалом забезпечує багатовимірну й аналітичну демонстрацію історичного матеріалу (рис. 1).

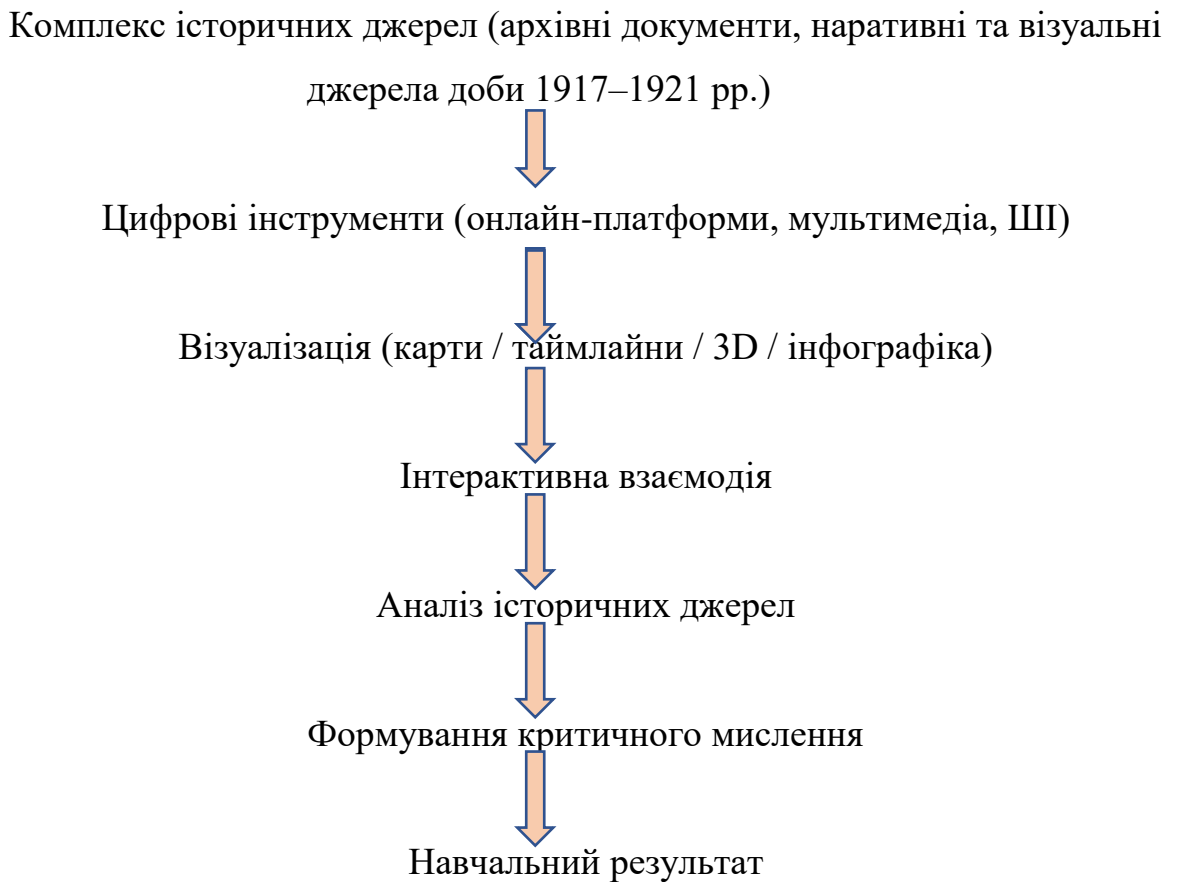

Рис. 1. Інтеграції цифрових технологій у процес викладання історії

Джерело: сформовано автором

Отже, використання цифрових технологій суттєво впливає на ефективність освітнього процесу. Найбільший дидактичний ефект досягається шляхом підвищення рівня візуалізації навчального матеріалу, зростання мотивації здобувачів освіти та можливостей персоналізації навчання. Водночас цифрові інструменти сприяють розвитку критичного мислення під час роботи з історичними джерелами, їхнього аналізу та інтерпретації. Узагальнюючи, візуалізація є не лише способом покращення сприйняття інформації, а й важливим механізмом формування історичної компетентності.

Ще одним значущим інструментом історичної візуалізації є медіаматеріали. У сучасній практиці викладання історії мультимедійні ресурси вже не виконують

суто ілюстративну функцію, а інтегруються у структуру заняття як інструмент аналітичної діяльності. Використання матеріалів мережі «Ютуб» та курсів і відеолекцій, розміщених на платформах EdEra, Prometheus та Всеукраїнської школи онлайн, дає змогу організувати роботу із різними типами історичних джерел. Зокрема, фрагменти документальних фільмів доцільно використовувати як основу для постановки проблемних запитань (щодо причин падіння Української Центральної Ради чи ролі Гетьманату Павла Скоропадського) та розвитку навичок критичного аналізу медіатекстів. Практично це може реалізовуватися через завдання на виявлення авторської позиції, зіставлення відеоряду із письмовими джерелами або створення коротких аналітичних коментарів. Отже, мультимедійні ресурси поступово перетворюються із допоміжного засобу на повноцінний інструмент історичного дослідження в освітньому процесі.

Крім того, упровадження інтерактивних форм візуалізації забезпечує активну пізнавальну діяльність здобувачів освіти. Зокрема, використання цифрових карт дає змогу відтворювати зміну контролю над територіями упродовж 1917–1921 років, а інтерактивні таймлайни – простежувати послідовність політичних рішень і військових подій. Практичним аспектом використання цих технологічних рішень є створення учнівських проєктів, у межах яких здобувачі самостійно конструюють візуалізації: наносять вирішальні події на карту, позначають пересування військ або формують інфографіку щодо діяльності провідних політичних сил. Це не лише поглиблює розуміння матеріалу, а й сприяє розвитку дослідницьких компетентностей, уміння працювати із джерелами та формувати аргументовані історичні інтерпретації.

Водночас цифровізація суттєво впливає не лише на освітній процес, а й на практику історичних досліджень. Фотографії, звукові записи, відеохроніки та артефакти, отримані у процесі вивчення минулого, наразі можуть бути не лише збережені у цифровому вигляді, але й комплексно оброблені. Це зумовлює створення інтерактивних архівів, де інформація легко систематизується, та віртуальних виставок, що сприятиме глибшому зануренню в історичні події. Додатково, цифрові технології дають змогу моделювати історичні процеси та

поширювати ці знання серед широкої аудиторії через онлайн-платформи та освітні ресурси.

Тож, для практичної реалізації таких завдань важливе значення мають доступні інструменти створення та опрацювання цифрового контенту. Хоча є й ефективні програми для професійного оброблення зображень, аудіо та відео, зокрема Adobe Photoshop, Adobe Audition чи DaVinci Resolve, які потребують спеціальних навичок, проте сучасні виробники пропонують достатню кількість доступних цифрових онлайн-інструментів: Canva, VistaCreate, Clipchamp тощо [18, с. 28–29]. Це особливо важливо для освітнього середовища, адже дає змогу поєднати швидкість підготовки матеріалів з їхньою візуальною якістю.

У цьому контексті презентації залишаються одним із найефективніших засобів показу історичних подій. Вони забезпечують зрозуміліший виклад складного матеріалу та його доступність для здобувачів, поєднуючи текст із візуальними та мультимедійними елементами. Найпоширенішими програмами для створення таких презентацій є MS PowerPoint, Prezi, Genially, Canva та Visme. Ці платформи гарантують створення візуально насичених та інтерактивних слайдів, що дають змогу легко інтегрувати графіку, відео, анімацію та інші мультимедійні компоненти. Однак продуктивність використання цих платформ безпосередньо залежить від професійної готовності педагога. Упроваджуючи цифрові ресурси у свою діяльність, викладач повинен самостійно оцінювати їхню доцільність, виходячи із конкретних потреб освітнього процесу та окреслених дидактичних завдань. Оскільки цифрові інновації постійно розвиваються, а функціонал платформ удосконалюється, сучасному викладачу необхідно систематично оновлювати власні знання та навички, щоб успішно орієнтуватися у динамічному цифровому просторі.

Таким чином, у системі історичної освіти упровадження інноваційних підходів до візуалізації історичних даних є важливим засобом підвищення ефективності освітнього процесу, оскільки системне поєднання технологічних рішень і цифрових інструментів забезпечує стабільність освітніх результатів [19]. Відповідно до проблематики викладання подій 1917–1921 років це виявляється у необхідності структурованого використання цифрових карт, інтерактивних

таймлайнів, мультимедійних реконструкцій та платформ візуалізації, що сприяють глибшому розумінню складних історичних процесів і формуванню стійких аналітичних компетентностей здобувачів освіти.

Висновки. Під час дослідження здійснено комплексне осмислення інноваційних підходів до візуалізації історичних даних у процесі викладання подій 1917–1921 років. Доведено, що історичну візуалізацію доцільно розглядати не лише як допоміжний дидактичний інструмент, а і як самостійний аналітичний засіб, що забезпечує багатовимірну репрезентацію складних історичних процесів і сприяє їхньому глибшому розумінню здобувачами освіти.

Здійснено узагальнення сучасних теоретичних підходів до використання візуалізаційних засобів в історичній освіті, зокрема розкрито їхній інструментальний потенціал як ефективного дидактичного ресурсу у викладанні історії.

Виявлено, що інтеграція цифрових технологій у процес викладання, відображена у відповідних структурних моделях, підвищує ефективність засвоєння історичного матеріалу, сприяє активізації навчально-пізнавальної діяльності та формуванню аналітичного мислення здобувачів освіти. Визначені функції цифрових інструментів – інформаційна, аналітична, інтерактивна та розвивальна – підтверджують їхній комплексний педагогічний потенціал, що дає змогу розглядати візуалізацію як дієвий засіб не лише демонстрації історичних даних, а й формування цілісного розуміння історичних процесів та дослідницьких компетентностей здобувачів освіти.

Показано, що інтерактивні карти, таймлайни та інфографічні моделі забезпечують перехід від пасивного засвоєння інформації до активного її конструювання, що підвищує рівень залученості та критичного осмислення історичного матеріалу. Інтерактивні можливості візуалізації сприяють моделюванню історичних подій у динаміці, з'ясуванню причинно-наслідкових та просторово-часових зв'язків, що є особливо важливим під час вивчення складних і суперечливих періодів історії. Крім того, цифрові технології активізують пізнавальну діяльність здобувачів освіти та підвищують їхню

мотивацію, забезпечуючи перехід від механічного запам'ятовування до аналітичного та дослідницького опрацювання історичного матеріалу.

Теоретичне значення отриманих результатів полягає у розширенні методологічних засад використання цифрових технологій в історичній освіті через інтеграцію принципів візуальної аналітики, історичної критики та педагогічного моделювання. Це зумовлює розгляд візуалізації як засобу інтерпретації історичних даних, а не лише їхньої ілюстрації.

Практична значущість дослідження полягає у можливості використання запропонованих підходів в освітньому процесі, зокрема під час створення інтерактивних навчальних матеріалів, цифрових карт історичних подій, освітніх проєктів і дослідницьких завдань. Це сприятиме підвищенню ефективності викладання історії, формуванню дослідницьких компетентностей та розвитку історичної свідомості здобувачів освіти.

Список використаних джерел

1. Москалюк М. М., Лень А. В. Цифрові технології та їх роль у вивченні історії. *Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету*: електронне наукове фахове видання. 2025. № 18. С. 92–102. DOI: <https://doi.org/10.28925/2414-0325.2025.188>.
2. Дмитров Ю. Специфіка викладання історії України в умовах глобалізації. *Вісник Київського інституту бізнесу та технологій*. 2024. Т. 50, № 1. С. 10–16. DOI: <https://doi.org/10.37203/kibit.2024.50.01>.
3. Михайлюк В. Сучасні технології у викладанні історії в школі: теоретичні засади студентської педагогічної практики. *International Science Journal of Education & Linguistics*. 2022. Vol. 1, № 3. P. 120–130. URL: <https://isgjournal.com/isjel/article/view/44> (дата звернення: 14.04.2026).
4. Марченко С. Д., Іванова Т. Ю., Гевко О. І. Роль використання інноваційних технологій у викладанні історії: огляд та перспективи. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2023. № 10 (16). С. 600–612. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-10\(16\)-600-612](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-10(16)-600-612).

5. Гриценко А. Теоретичні основи використання мультимедіа технологій у процесі викладання історії. *Науковий вісник МНУ імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки*. 2019. № 2. С. 69–73. DOI: <https://doi.org/10.33310/2518-7813-2019-65-2-69-73>.

6. Гриценко А. П. Можливості використання ІТ-технологій у ході впровадження модельних навчальних програм громадянської та історичної освітніх галузей базової середньої освіти. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка*. 2022. № 48. С. 108–117. DOI: <https://doi.org/10.31376/2410-0897-2022-1-48-108-117>.

7. Горпинко О. С. Роль візуалізації інформації у формуванні історичного мислення учнів. *Історія та правознавство*. 2020. № 10–12 (578-580). С. 17–20.

8. Ткаченко Т., Соловійова Т., Ткаченко О. Мультимедійні презентації та їх використання при вивченні шкільних курсів історії. *Соціум. Документ. Комунікація*. 2022. № 14. С. 139–157. DOI: <https://doi.org/10.31470/2518-7600-2022-14-139-157>.

9. Клепар М., Кузнєцова К., Нич О. Використання інфографіки для візуалізації освітнього контенту в закладі вищої освіти. *Наукові записки. Серія: педагогічні науки*. 2021. № 199. С. 31–36. DOI: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2021-1-199-31-36>.

10. Козлова Л. Б. Інноваційні підходи до викладання історії у закладах вищої освіти: від традиційних методів до цифрових ресурсів. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2023. № 8 (14). С. 865–872. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-8\(14\)-865-872](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-8(14)-865-872).

11. Ічанська Н. В., Єрьомченко Д. Д. Застосування інформаційних технологій на уроках історії. *Математика. Інформаційні технології. Освіта*. 2023. № 10. С. 60–67. URL: <https://reposit.nupp.edu.ua/handle/PoltNTU/12708> (дата звернення: 14.04.2026).

12. Лаврова І. І., Сараєва О. В. Вивчення історії культури через ігрові технології. *Вісник науки та освіти*. 2023. № 4(10). С. 530–538. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-4\(10\)-530-538](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-4(10)-530-538).

13. Гринь О. Можливості платформи КАНООТ при вивченні історії. *Інновації в освіті: тези доповідей учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю*. Чернігів, 2023. С. 9–12. URL: <https://surl.li/g1crac> (дата звернення: 14.04.2026).

14. Гуменюк Л. Цифрові технології у викладанні історії: досвід, виклики, перспективи. *Інноваційна професійна освіта*. 2025. Т. 1, № 22. С. 615–620. DOI: <https://doi.org/10.32835/2786-619X.2025.1.22.615-620>.

15. Сергієнко Т. І. Інформаційні технології в освіті. *Українські студії в європейському контексті*. 2023. № 6. С. 121–126. URL: http://obrii.org.ua/usec/storage/article/Sergienko_2023_121.pdf (дата звернення: 14.04.2026).

16. Гончарук В. А., Дрогомирецька Л. Р., Петрова Н. О. Викладання історії України через призму сучасних педагогічних технологій. *Педагогічна Академія: наукові записки*. 2024. № 13. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14557552>.

17. Putsiata I., Bidzilya Y., Putrashyk V., Tarasiuk V., Solomin Y. Sociocultural influence on modern journalism in the context of social and political perestroika: analysis and creation of prerequisites for the regulation of influence factors. *Lex Humana*. 2023. Vol. 15, № 4. P. 476–490. URL: <https://seer.ucp.br/seer/index.php/LexHumana/article/view/2811> (дата звернення: 14.04.2026).

18. Давидюк Р., Данильчук В. Використання цифрових технологій у процесі навчання предметів громадянської та історичної освітньої галузі. *Освіта. Інноватика. Практика*. 2025. Т. 13, № 8. С. 26–32. DOI: <https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol13i8-004>.

19. Paniotov D. Strategic aspects of enhancing automotive service competitiveness through optimization of polishing technological processes. *Здобутки економіки: перспективи та інновації*. 2026. № 27. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.18659827>.